

Tezele și dramaturgii

O bștea scriitoricească este în acest miez de primăvară, concentrat și unanim preocupată de rosturile, de problemele ei actuale, de perspectivele eforturilor și realizărilor ei. Un vast și, fără a fi neapărat spectaculos, semnificativ și adânc responsabil examen de conștiință, însoțit de o nu mai puțin responsabilă cercetare critică a producției literare din ultimii ani — a puterii ei de pătrundere în masă și de dăinuire în timp — premerg și pregătesc, spre o cât mai rodnică și mai stimulatorie încheiere, curînda întâlnire de lucru a poezilor noștri de toate genurile și de toate destinațiile. Tezele Conferinței naționale a scriitorilor, ample și bogat ramificate — așa cum conducerea Uniunii Scriitorilor le-a pus sub ochii vizitorilor și truditorilor „cu condeiul și călimara”, și le-a supus meditației lor (dar nu numai a lor) — fac obiectul unei lecturi atente, deseori reluate cu creionul în mînă, și unor grave dialoguri ale creatorilor cu ei înșiși. Solilocviile nu țin însă mult. Ele trec repede hotarul întrebărilor și concluziilor intime, pentru a pătrunde și răsuna în forum, și iau proporția unor vii și largi debateri publice. Profesile de credință și de convingeri, ducînd firesc la afirmări solide ca și la ciocniri de opinii, de poziții, de principii, poartă toate pecetea sincerității cu care fiecare slujitor al frumosului și al delectației artistice se vrea un cât mai vrednic slujitor al cetății prin mijlocirea artei sale, și deci un copărtăș cât mai activ la dezvoltarea sănătoasă a artei sale, așadar la dezvoltarea ei în concordanță și în concumență cu dezvoltarea societății noastre, a omului nou ce-o trăiește și o construiește.

Pentru acest om arta și poezia sînt deopotrivă oglinzi de recunoaștere, de confruntare cu propria lui făptură și esență, ca și tulburătoare detectoare ale adevărului și reflectoare ale drumurilor pe care le bate și pe care este chemat de-acum încolo să le taie. Nimic, de aceea, din ce ține de problemele uriaș complexe ale revoluției și construcției noastre revoluționare, de perspectivele devenirii noastre istorice, de orizontul dezvoltării multilaterale a așezării noastre socialiste — așa cum ele au fost statornicite de crucialele congrese al IX-lea și al X-lea ale partidului, apoi de atîtea documente ulterioare, decurgînd din ele și culminînd cu cele mai recente, privind îmbunătățirea activității în cîmpul ideologic — nu poate fi străin (fără primejdia unei triste sterilități) problemelor și mai ales modului de a pune și dezlega problemele creației noastre poetice. De aceea, dacă tezele Conferinței așează explicit și subliniază locul și rostul scriitorului și ale creației lui sub paza îndrumătoare a partidului, în contextul general de viață, de înnoire, de construcție, de cerințe și de perspective ale societății, liniile direcționale ale tezelor ca și reflexiile ori reacțiile scriitorului pe marginea lor — în cele mai specifice și specioase laturi: stilistice, tehnice, de atelier, de concepție, de organizare, de închegare a creației — conțin toate, măcar subtextual, ca un câștig esențial de nedisputat pentru forța productivă, pentru eficiența funcțională a actului artistic, înțelegerea necesității integrării acestuia în problematica umană și umanistă a climatului și realităților înconjurătoare, înțelegerea necesității rezolvării feluritelor — și nu puțin impor-

tantelor — frământări de breaslă, în dependență de devenirea materială și spirituală a acestor realități.

Poezia dramatică și căile ei de dezvoltare, prin locul și misiunea lor, conceptual legate de o imediată și masivă receptare socială, au prin excelență a-și raporta, și-și raportează, firește, cu deosebire și astăzi, darurile și veleitățile, izbinzile ca și eșecurile, întârzierile și dibuirile, ambițiile și opțiunile, la stadiul de cultură al publicului, la acel „univers spiritual superior, în stare să reflecteze și să judece cu maturitate fenomenul de cultură”, pe care tezele îl evocă atribuindu-l acestui public; la mutațiile în conștiință, în preocupări, în gusturi și exigențe, încercate de muncitorul, țăranul și intelectualul lumii noastre, de-a lungul, în condițiile și în procesul restructurării propriului lor mediu de viață, de activitate, de năzuință, propriei lor conștiințe.

Nu este aici, desigur, vorba de o relație menită a osîndi creația de artă la o silnică subordonare și circumstanțializare. Prima șansă de autenticitate a creației artistice stă în libertatea iscării și închegării ei. Dar actul artistic nu e un gest în gol, nici un gest întâmplător. El e determinat de o stare de lucruri anumită, mișcat și colorat și dimensionat de un (și într-un) cadru concret de realități. Aderent ori potrivnic acestora, actul artistic este o mărturisire grea de subiectivitate, de un tumult afectiv; dar totodată, dacă nu înainte de aceasta, el este un act de sesizare, de cuprindere, de sondare — de cunoaștere — a unui univers ambiant, și se justifică — prin însăși firea lui confesională — ca un act de comunicare, așadar ca un act nu numai bucuros dar și dornic de ecoul comunicării. Toată marea și încălțita problemă în care se zbate, pe multe meridiane ale lumii contemporane, literatura dramatică, gândul la „soarta” ei, zace într-o falsă accepție a ideii de libertate creatoare. O idee care s-ar dori purificată de contingent, desprinsă de impactul (acesta e termenul la modă) realităților. Artistul negind aceste realități nu face însă prin refuzul de a le vedea, prin ambiția de a le expurga, pe o cale sau alta (filozofică, stilistică, tehnică) din cimpul și din corpul artei, decît să atragă atenția asupra neputinței actului său artistic de a se elibera efectiv de ele, dacă nu chiar efortul de a-și masca deruta, neputința de a se descurca în ele; poate și abulia de a se angaja în înțelegerea istoricității, a transformabilității necesare și în afirmarea și propulsarea sensului necesar, revoluționar al transformărilor pe care se îndreaptă realitățile. Zvîcnirile contestatate atît de frecvente în ultima vreme în teatrul occidentului, au semnificația unei vădite treziri politice la realitate, chiar dacă ele sînt adesea, deocamdată, cartușe oarbe și debusolate. Această semnificație nu poate scăpa poetului nostru teatral, deprins nu de azi-de ieri, a vedea istoria în stările prezentului, a surprinde valențele perene în circumstanța imediată, a traduce politic — așadar în spirit cetățenesc polemic, decît în lumina unei neistovite și mereu mai înalte construcții — realitățile din jur. În acest spirit, dealtfel, cheamă și tezele Conferinței pe artist, să fie făurarul unei arte militante, „deschisă față de realitate, care să joace un rol activ în procesul de formare a noii lumi”...

„Deschisă față de realitate”, față de realitatea noastră în primul rînd, și față de direcțiile și modul specific al devenirii ei continue, creația noastră dramatică se eliberează nu doar de tentațiile, nu o dată întîlnite, ale dandismului și aristocratismului sterp, ale obscurului livresc, ale morbidului fără teme, ale epigonismului fără har, și care, mai toate, aduse fie de proaspete ape străine, fie din apele stătute ale trecutului, n-au putut decît artificializa și strangula actul liber al creației. Deschisă față de realitate, dramaturgia noastră s-ar libera și de provincialismul pe care asemenea gesturi de epigonism și de mimetism au darul să-l întreină. Aspirația spre autenticitate și originalitate — care nu exclude în nici un fel, dimpotrivă, presupune și pretinde un neîncetat efort de personalizare și învigorare a limbajului, de înnoire și diferențiere stilistică, ca și o cît mai pătrunzătoare și îndrăznească incursiune în complicata țesătură a vieții și a relațiilor umane — este dintotdeauna, în conștiința artistului, aspirația spre valoare. Și dacă e limpede că valoarea unui fapt de artă se verifică, înainte de toate, prin actualitatea lui (prin ancorarea lui în „preocupările curente ale oamenilor”, cum se exprimă tezele) ca își crește, mai ales astăzi, semnificația, prin calitatea universală pe care, nu conformarea la un model străin, el însuși nesigur pe sine, o determină, ci ecoul ei la noi, în noi, pentru noi...

Pe aceste coordonate — ale realităților noastre, ale omului nostru, ale drumului nostru înainte și în sus — se așază, nu pot fi altfel așezate, cercetate și discutate, cerințele, dificultățile, întârzierile, necazurile — problemele (chiar și cele spinos profesionale, chiar și cele mărunte dacă nu chiar meschine, de ordin administrativ) ale poeziei și ale condiției poeziei noastre dramatice. Neîndoios, discuțiile în întîmpinarea Conferinței naționale a scriitorilor, și Conferința ca atare, sînt, în acest sens, menite a marca un moment de clarificare și de strîngere a rîndurilor.

Florin Tornea